

ZAKONODAVNI OKVIR NACIONALNOG PROGRAMA OČUVANJA I ODRŽIVE UPORABE BILJNIH GENETSKIH IZVORA ZA HRANU I POLJOPRIVREDU 2021.-2027.

Dunja HALAPIJA KAZIJA, Željka CEGUR, T. PETROVIĆ,
I. DELIĆ, Sandra ZOKIĆ

Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb,
Ministry of agriculture, Zagreb

SAŽETAK

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 29. srpnja 2021. donijela Odluku o donošenju Nacionalnog programa očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2021. do 2027. godine (»Narodne novine«, broj 86/21). Ovo je treće programsko razdoblje koje se u Republici Hrvatskoj u kontinuitetu odvija od 2013. godine.

Cilj programa je promicanje očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora. Program se financira sredstvima iz Državnog proračuna i iz Mjere 10, podmjere 10.2. Programa ruralnog razvoja.

Sudionici programa su do ovog programskog razdoblja bile većinom znanstvene institucije i u manjoj mjeri trgovačka društva koja se bave očuvanjem biljnih genetskih izvora. U ovom programskom razdoblju su u rad uključene i udruge, jer je jedan od ciljeva novog programskog razdoblja raditi na *on farm* očuvanju. Samo dugoročnim planiranjem i sudjelovanjem dionika različitih djelatnosti može se uspješno provesti *ex situ* i *in situ* očuvanje biljnih genetskih izvora.

Ključne riječi: Nacionalni program, biljni genetski izvori, očuvanje, *ex situ*, *in situ*

UVOD

Biljni genetski izvori predstavljaju svaki biljni genetski materijal koji ima stvarnu ili potencijalnu vrijednost za hranu i poljoprivredu (Pravilnik o očuvanju i održivoj uporabi biljnih genetskih izvora, »Narodne novine«, broj 89/09, 4/14).

Početakom 20. stoljeća povećava se spoznaja o važnosti upotrebe genetske raznolikosti u procesima oplemenjivanja. U Sovjetskom savezu je 1920. godine Vavilov počeo skupljati i klasificirati genetske varijacije svih usjeva koji su imali potencijala za uzgoj. Spoznavši bogatstvo genetske raznolikosti Vavilov je odredio centre porijekla genetske raznolikosti u svijetu (Mackay i sur., 2005.) te je započeo osnivanje *ex situ* banaka sjemena (Dzyubenko 2018.). Danas u svijetu postoji više od 1750 banaka biljnih gena u kojima se čuva približno 7.4 miliona primki, od kojih je 25 do 30 % (1.9 – 2.2 miliona) različito (FAO, 2010.).

U Hrvatskoj je prepoznata važnost očuvanja biljnih genetskih izvora za poljoprivredu i hranu na nacionalnoj razini. Ona se provodi putem Nacionalnog programa za očuvanje i održivu uporabu biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu (u daljnjem tekstu: Nacionalni program) i na taj način doprinosi nacionalnom razvoju, sigurnosti prehrane, održivoj poljoprivredi i održanju bioraznolikosti. Nadležno tijelo za provođenje Nacionalnog programa je Ministarstvo poljoprivrede, a pravna osnova se nalazi u Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja i Pravilniku o očuvanju i održivoj uporabi biljnih genetskih izvora. Poslovi vezani uz očuvanje i održivu uporabu biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu na području Republike Hrvatske provode se u sklopu Nacionalnog programa i Povjerenstva za biljne genetske izvore.

U ovom radu će se predstaviti međunarodni i nacionalni zakonodavni okviri po kojima se provodi očuvanje biljnih genetskih izvora u Republici Hrvatskoj i svijetu.

PROVEDBA NACIONALNOG PROGRAMA U PROŠLOSTI

U Republici Hrvatskoj u prošlosti očuvanje biljnih genetskih izvora odvijalo se većinom u znanstvenim institucijama, bez međusobne koordinacije.

Povezivanje institucija zainteresiranih za očuvanje biljnih genetskih izvora počelo je 2004. godine uključivanjem u regionalni program “South East European Development Network on Plant Genetic Resources”. 2005. godine je tadašnjim Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja propisano očuvanje biljnih genetskih izvora, osnivanje Povjerenstva za biljne genetske izvore i zakonodavno uporište za donošenje Pravilnika o očuvanju biljnih genetskih izvora. Prvo Povjerenstvo osnovano je 2006. godine, a 2007. godine osigurana su sredstva iz Državnog proračuna Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Državni proračun). U vremenskom periodu od 2010. do 2013. godine nije bilo financiranja iz Državnog proračuna i stoga je došlo do zastoja u aktivnostima. Rad je nastavljen 2013. godine kada je ponovno osnovano Povjerenstvo.

Do sada su završena dva programska razdoblja (2014. – 2016. i 2017. – 2020.) i trenutno se provodi treće za period od 2021. do 2027. godine. Za svako programsko razdoblje Vlada Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vlada) donosi novi Nacionalni program.

U prvom Nacionalnom programu najviše se radilo na edukaciji stručnjaka, opremanju, uspostavi Radnih skupina za pojedine skupine biljnih vrsta, inventarizaciji postojećih kolekcija i osnivanju novih. Napravljena je Baza podataka biljnih genetskih izvora Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: CPGRD) u koju se redovito upisuju primke koje se čuvaju u kolekcijama.

U drugom Nacionalnom programu radilo se na prikupljanju primki i njihovom opisivanju.

Trenutačno smo na početku trećeg programskog razdoblja. Novost s obzirom na prošla razdoblja je uključivanje udruga civilnog društva čiji će zadatak biti povezivanje poljoprivrednika i vrtlara amatera sa institucijama koje održavaju *ex situ* banke gena. Na taj se način planira organizirati *on farm* očuvanje biljnih genetskih izvora.

MEĐUNARODNI ZAKONODAVNI OKVIR

Vodeću ulogu u međunarodnoj suradnji po pitanju genetskih izvora ima Komisija za genetske izvore za hranu i poljoprivredu Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: FAO).

U 50–tim godinama 20. stoljeća započinj u aktivnosti u očuvanju biljnih genetskih izvora na međunarodnoj razini. FAO je 1958. godine objavio studiju „Istraživanje i introdukcija biljaka“ i provodio aktivnosti vezane uz razmjenu sjemena, katalogiziranje genetskih izvora. 1967. godine organizirana je Konferencija o istraživanju, upotrebi i konzervaciji biljnih genetskih izvora u Rimu, čiji je cilj bio izrada međunarodnog plana za konzervaciju biljnih genetskih izvora (Mackay i sur., 2005.).

Godine 1992. donesena je Konvencija o biološkoj raznolikosti u kojoj su biljni genetski izvori klasificirani kao suvereno pravo svake države na čijem području se nalaze. Republika Hrvatska ju je potvrdila 1996. godine (Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti »Narodne novine«, Međunarodni ugovori 6/96, 28. svibnja 1996. godine).

Najvažniji ugovor po pitanju biljnih genetskih izvora je Međunarodni ugovor o biljnim genetskim izvorima za poljoprivredu i hranu kojim se uređuju prava na udio u koristi koja nastaje njihovim korištenjem. Republika Hrvatska ga je potvrdila 2009. godine (Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu, »Narodne novine«, Međunarodni ugovori 1/09, 27. veljače 2009. godine).

FAO je 29. studenoga 2011. godine usvojio Drugi globalni plan akcije za biljne genetske izvore, ovaj dokument navodi popis prioriternih zadataka u očuvanju biljnih genetskih izvora, te je vodič za izgradnju nacionalnih programa država članica FAO Komisije. Trenutno se priprema Treći izvještaj o stanju svjetskih biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu, čije je usvajanje predviđeno za 2023. godinu. Grupa nacionalnih koordinatora za bioraznolikost hrane i poljoprivrede trenutno radi na izradi dokumenta Bioraznolikost za hranu i poljoprivredu – revidirani nacrt potrebe i moguće radnje.

Europski kooperativni program za biljne genetske izvore (u daljnjem tekstu: ECPGR) osnovan je 1980. godine. Njegov je cilj suradnja u dugoročnom očuvanju i korištenju biljnih genetskih izvora većine europskih država. Aktivnosti Programa su organizirane putem Radnih skupina za pojedine biljne vrste ili opće teme vezane za biljne genetske izvore kroz petogodišnja programska razdoblja, trenutno je u tijeku Faza X (2019. - 2023.) te se priprema Europska strategija za biljne genetske izvore. Uz *ex situ* očuvanje, potrebno je raditi na *on farm* uzgoju tradicionalnih sorti i *in situ* očuvanja divljih srodnika poljoprivrednih vrsta.

U okviru ECPGR-a 2009. godine je pokrenut Integrirani sustav europske banke gena (A European Genebank Integrated System, u daljnjem tekstu: AEGIS). Cilj mu je stvaranje Europske kolekcije, odnosno virtualne europske banke gena koja će se održavati prema dogovorenim standardima kvalitete i iz koje će primke biti slobodno dostupne u skladu s odredbama Međunarodnog ugovora. Europske primke održavaju pridruženi AEGIS članovi u ime ECPGR zemlje članice. Republika Hrvatska je programu AEGIS pristupila 2009. godine.

Na razini Europske unije usklađivanje aktivnosti država članica u području očuvanja biljnih genetskih izvora i donošenje zajedničkih stajališta prema globalnim organizacijama (FAO Komisija, Međunarodni ugovor) provodi se kroz Radnu skupinu za biljne genetske izvore pri Europskoj komisiji (DG SANTE i DG AGRI) te pri Vijeću EU.

NACIONALNI ZAKONODAVNI OKVIR

Očuvanje biljnih genetskih izvora u Republici Hrvatskoj regulirano je slijedećim pravnim aktima:

- Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja, Zakon o zaštiti prirode
- Pravilnikom o očuvanju i održivoj uporabi biljnih genetskih izvora
- Pravilnikom o stavljanju na tržište sjemena čuvanih sorti i
- Strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske.

Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja propisuje se očuvanje biljnih genetskih izvora, osnivanje Povjerenstva za biljne genetske izvore (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) i uspostavljeno je zakonodavno uporište za donošenje Pravilnika o očuvanju biljnih genetskih izvora.

Pravilnik o očuvanju biljnih genetskih izvora je donesen 2008. godine. U njemu se propisuje način provedbe ekozemljopisnog pregleda i prikupljanja, održavanja i regeneracije, opisa i procjene svojstava, dokumentiranja kao i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu te donošenje i način provedbe Nacionalnog programa.

Zadaće Povjerenstva su:

- provođenje Nacionalnog programa i povezivanje i usklađivanje rada svih sudionika
- imenovanje voditelja radnih skupina
- nadzor rada radnih skupina i kolekcija koje one čuvaju

Nacionalnim programom utvrđuju se strateške smjernice razvoja nacionalne politike očuvanja biljnih genetskih izvora te smjernice za regionalnu i međunarodnu suradnju. Razvijen je u skladu s nacionalnim prioritetima i zakonodavstvom, kao i prema međunarodno prihvaćenim smjernicama. Time doprinosi i očuvanju biljnih genetskih izvora na globalnoj razini te osigurava ispunjavanje obveza koje je Republika Hrvatska preuzela svojim članstvom u međunarodnim organizacijama.

Sudionici Nacionalnog programa su tijela državne uprave, javne ustanove, subjekti koji čuvaju kolekcije uključene u Nacionalnu banku biljnih gena, sveučilišta, istraživački instituti, oplemenjivači bilja, tvrtke koje se bave sjemenarstvom, nevladine organizacije, poljoprivredni proizvođači, druge pravne i fizičke osobe koje su svojim radom vezane za očuvanje i uporabu biljnih genetskih izvora.

Svake godine se donosi Godišnji program aktivnosti kojim se utvrđuje plan i program rada u tekućoj godini i raspodjela financijskih sredstava te predlaže ministru donošenje Odluke s planom raspodjele financijskih sredstava radi provođenja godišnjeg programa aktivnosti. Godišnji program aktivnosti donosi se nakon usvajanja Državnog proračuna.

Na Povjerenstvu se usvajaju Godišnji planovi za svakog sudionika Nacionalnog programa prema Radnim grupama u kojima sudjeluju. Zatim se sklapa ugovor o financiranju između Ministarstva poljoprivrede i sudionika. Nakon potpisivanja ugovora isplaćuju se sredstva. Svake godine se provodi kontrola utrošenih sredstava za prethodnu godinu.

STRUKTURA NACIONALNOG PROGRAMA I STANJE NACIONALNE BANKE BILJNIH GENA

Rad Nacionalnog programa je organiziran kroz radne skupine koje su određene prema biljnim vrstama:

1. Industrijsko bilje
2. Krmno bilje
3. Ljekovito i aromatično bilje
4. Povrće
5. Vinova loza
6. Voće – s podskupinama Kontinentalno voće i Mediteransko voće
7. Žitarice i kukuruz
8. Dokumentacijsko-informacijski sustav

Svaka radna skupina provodi aktivnosti vezane uz prikupljanje, obradu, opisivanje i pohranu potencijalno zanimljivog biološkog i genetskog materijala.

U rad su uključene slijedeće institucije:

1. Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Bc Institut za oplemenjivanje i proizvodnju bilja, d.d.
3. Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Osijek
4. Hrvatska agencija za poljoprivredu hranu i selo – Centar za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek
5. Hrvatska agencija za poljoprivredu hranu i selo – Centar za voćarstvo i povrćarstvo, Zagreb
6. Institut za jadranske kulture i melioraciju krša, Split

7. Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč
8. Poljoprivredni institut Osijek
9. Sveučilište u Dubrovniku, Zavod za mediteranske kulture
10. Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za studije mora
11. Visoko gospodarsko učilište u Križevcima
12. Hrvatski savez udruga ekoloških proizvođača
13. Udruga obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava Hrvatske – Život
14. Udruga Biovrt – u skladu s prirodom
15. Udruga Zelena mreža aktivističkih grupa

U Nacionalnoj banci biljnih gena prikupljene primke se čuvaju u obliku sjemena ili poljskih kolekcija. Aktivne kolekcije u obliku sjemena čuvaju se na Agronomskom fakultetu Zagreb, Fakultetu agrobiotehničkih znanosti Osijek, Poljoprivrednom institutu Osijek, HAPIH - CSR-u, te na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima (Tablica 1).

Tablica 1. Popis kolekcija koje se čuvaju u obliku sjemena po institucijama

Table 1 List of seed collections conserved in institutions

Institucija / Institution	Biljna vrsta / Plant species
Agronomski fakultet Zagreb / Faculty of Agriculture Zagreb Poljoprivredni institut Osijek / Agricultural Institute Osijek HAPIH - Centar za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek / CAAF – Center for Seed and Seedlings	Krmno bilje / Fodder crops
Agronomski fakultet Zagreb / Faculty of Agriculture Zagreb Institut za jadranske kulture i melioraciju krša / Institute for Adriatic Crops and Karst Reclamation Institut za poljoprivredu i turizam Poreč / Institute for Agriculture and Tourism Poreč	Ljekovito i aromatično bilje / Medicinal and Aromatic Plants
Agronomski fakultet Zagreb / Faculty of Agriculture Zagreb Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek / Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek HAPIH - Centar za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek / CAAF – Center for Seed and Seedlings	Žitarice i kukuruz / Cereals & Maize
Agronomski fakultet Zagreb / Faculty of Agriculture Zagreb HAPIH - Centar za sjemenarstvo i rasadničarstvo Osijek / CAAF – Center for Seed and Seedlings	Industrijsko bilje / Industrial crops
Agronomski fakultet Zagreb / Faculty of Agriculture Zagreb Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima / Križevci College of Agriculture Institut za poljoprivredu i turizam Poreč / Institute for Agriculture and Tourism Poreč	Povrće / Vegetables

U obliku poljskih kolekcija čuvaju se primke vinove loze, voća, ljekovitog i aromatičnog bilja i povrća (u vegetativnom obliku). Popis poljskih kolekcija (vrsta) po institucijama nalazi se u Tablici 2.

Tablica 2. Popis poljskih kolekcija po institucijama

Table 2 List of field collections in institutions

Institucija / <i>Institution</i>	Biljna vrsta / <i>Plant species</i>
Agronomski fakultet Zagreb / <i>Faculty of Agriculture Zagreb</i>	Vinova loza / <i>Vitis</i>
	Kontinentalno voće / <i>Continental Fruit Crops</i>
	Meditersko voće / <i>Mediterranean Fruit Crops</i>
Institut za poljoprivredu i turizam Poreč / <i>Institute for Agriculture and Tourism Poreč</i>	Vinova loza / <i>Vitis</i>
	Meditersko voće / <i>Mediterranean Fruit Crops</i>
	Ljekovito i aromatično bilje / <i>Medicinal and Aromatic Plants</i>
Institut za jadranske kulture i melioraciju krša Split / <i>Institute for Adriatic Crops and Karst Reclamation</i>	Povrće vegetativni oblik / <i>Vegetative vegetables</i>
	Vinova loza / <i>Vitis</i>
	Meditersko voće / <i>Mediterranean Fruit Crops</i>
HAPIH-Centar za voćarstvo i povrćarstvo / <i>CAAF – Center for Pomology and Vegetable Crops</i>	Ljekovito i aromatično bilje / <i>Medicinal and Aromatic Plants</i>
	Povrće vegetativni oblik / <i>Vegetative vegetables</i>
	Kontinentalno voće / <i>Continental Fruit Crops</i>
Sveučilište u Dubrovniku- Zavod za mediteranske kulture / <i>University of Dubrovnik – Institute for Mediterranean Crops</i>	Meditersko voće / <i>Mediterranean Fruit Crops</i>
	Povrće vegetativni oblik / <i>Vegetative vegetables</i>
Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima / <i>Križevci College of Agriculture</i>	Vinova loza / <i>Vitis</i>
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek / <i>Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek</i>	Kontinentalno voće / <i>Continental Fruit Crops</i>

Primke pohranjene u kolekcijama upisuju se u Hrvatsku bazu podataka o biljnim genetskim izvorima (eng. Croatian plant genetic resources database, u daljnjem tekstu: CPGRD). Svaka primka je opisana putovničkim podacima koji su javno dostupni na poveznici <https://cpgrd.hapih.hr/>. Trenutačni broj primki upisan u CPGRD naveden je u Tablici 3.

Tablica 3. Broj primki upisanih u CPGRD

Table 3 Number of accessions in CPGRD

Radna skupina / <i>Working group</i>	Broj primki / <i>Number of accessions</i>
Žitarice i kukuruz / <i>Cereals & Maize</i>	593
Industrijsko bilje / <i>Industrial crops</i>	102
Povrće / <i>Vegetables</i>	310
Krmno bilje / <i>Fodder crops</i>	200
Voće / <i>Fruit crops</i>	448
Vinova loza / <i>Vitis</i>	147
Ljekovito i aromatično bilje / <i>Medicinal and Aromatic Plants</i>	2604
Ukupno / <i>Total</i>	4404

NOVI ZAKON O SJEMENU I SADNOM MATERIJALU I PRIZNAVANJU SORTI POLJOPRIVREDNOG BILJA

Novi Zakon o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja objavljen je u Narodnim novinama dana 13. listopada 2021. godine, a stupio na snagu 1. siječnja 2022. godine.

Odbrom članka 9. definiraju se aktivnosti, način donošenja i provedba Nacionalnog programa.

Nacionalni program odlukom donosi Vlada Republike Hrvatske. Financira se sredstvima iz državnog proračuna i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Financijska sredstva doznaju se korisnicima koji sudjeluju u provođenju aktivnosti Nacionalnog programa, a u skladu s Godišnjim planom aktivnosti i odlukom ministra o raspodjeli sredstava iz državnog proračuna za svaku godinu provedbe Nacionalnog programa. Način provedbe ekozemljopisnog pregleda i prikupljanja, održavanja i regeneracije, opisa i procjene svojstava, dokumentiranja, kao i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu te način provedbe Nacionalnog programa propisuje ministar pravilnikom.

Nacionalni program za razdoblje od 2021. do 2027. donijela je Vlada Republike Hrvatske Odlukom o donošenju Nacionalnog programa očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2021. do 2027. godine »Narodne novine broj 86/21« 29. srpnja 2021.

Člankom 53. stavkom 6. Zakona o sjemenu omogućuje se donošenje određenih nacionalnih sorti lista čiji će se poljoprivredni reprodukcijski materijal moći tržiti samo na području Republike Hrvatske. Na te liste će se sorte upisivati prema pojednostavljenoj proceduri te će se na taj način omogućiti vraćanje u proizvodnju i stavljanje na tržište autohtonih i tradicionalnih sorti koje se sada nalaze pohranjene u banku biljnih gena.

ZAKLJUČAK

Dugoročno održiva poljoprivreda zasniva se na očuvanju biološke raznolikosti. Biljni genetski izvori za hranu i poljoprivredu čine biološku osnovu za svjetsku prehrambenu sigurnost, a njihovo očuvanje obveza je svake države.

Republika Hrvatska prepoznala je važnost očuvanja svojih prirodnih bogatstava za budućnost kroz preuzimanje međunarodnih dokumenata vezanih uz očuvanje biljnih genetskih izvora za poljoprivredu i hranu i propisivanju provođenja njihovog očuvanja nacionalnim zakonodavstvom.

Nacionalni program je akt kojim su povezani svi sudionici aktivnosti očuvanja biljnih genetskih izvora, te određene aktivnosti koje je potrebno provoditi kako bi se sačuvali biljni genetski izvori koje imaju stvarnu ili potencijalnu vrijednost za hranu ili poljoprivredu.

Očuvanjem genetskih izvora za hranu i poljoprivredu osiguravamo dostupnost biološke raznolikosti poljoprivrednicima, oplemenjivačima i istraživačima, ali i korištenje budućim generacijama.

Briga o biljnim genetskim izvorima je dugoročan proces, a jednom izgubljeni genetski izvor se ne može više vratiti. Kako bi se sudionicima Nacionalnog programa omogućio rad potrebno je osigurati kontinuitet aktivnosti vezanih uz očuvanje i njihovo financiranje.

LEGISLATIVE FRAMEWORK OF NATIONAL PROGRAM FOR CONSERVATION AND SUSTAINABLE USE OF PLANT GENETIC RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE 2021-2027

SUMMARY

At its session held on 29 July 2021, The Government of the Republic of Croatia adopted the Decision on the adoption of the National Program for the Conservation and Sustainable Use of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture in the Republic of Croatia for the period 2021 to 2027 (OG 86/2021). This is the third programming period that has been running continuously in the Republic of Croatia since 2013.

The aim of the National program is to promote conservation and sustainable use of plant genetic resources. The program is financed from the State Budget and from submeasure 10.2. Rural Development Program.

In previous years, the participants in the program were mostly scientific institutions and companies dealing with the conservation of plant genetic resources. In this programming period, farmers associations are also involved in the work, because one of the goals of the new programming period is to work on *on farm* conservation. Only through long-term planning

and participation of all relevant stakeholders in various activities *ex situ* and *in situ* conservation of plant genetic resources can be successfully implemented.

Keywords: National program, plant genetic resources, conservation, *ex situ*, *in situ*

LITERATURA

1. Dzyubenko, N. I. (2018.): Vavilov's Collection of Worldwide Crop Genetic Resources in the 21st Century. *Biopreservation and Biobanking* 16 (5).
2. Mackay, M., Von Bothmer, R. Skovmand, B. (2005.): Conservation and Utilization of Plant genetic Resources – Future Directions. *Czech Journal of Genetics and Plant Breeding*, 41: 335-344.
3. FAO (2010.): The Second Report on the State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture. Rim, Italija.
4. Odluka o donošenju Nacionalnog programa očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2021. do 2027. godine »Narodne novine broj 86/21«
5. Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti »Narodne novine«, Međunarodni ugovori 6/96, 28. 5. 1996.
6. Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu, »Narodne novine«, Međunarodni ugovori 1/09, 27.2.2009.
7. Pravilnik o očuvanju i održivoj uporabi biljnih genetskih izvora, »Narodne novine broj 89/09, 4/14«.
8. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja, Narodne novine broj 110/21.

Adrese autora – Authors addresses:

Dr. sc. Dunja Halapija Kazija
Željka Cegur, dipl. ing.
Tomislav Petrović, dipl. ing.
Ivica Delić, dipl. ing.
Sandra Zokić, prof.
Ministarstvo poljoprivrede
Grada Vukovara 78, 10000 Zagreb, Hrvatska

Primljeno – Received:

10.01.2022.